

& Resurrectionis canuntur: quæ Myſteria illa ab Eccleſia ita celebrari, & recolli ſupponunt, quali adhuc adimplenda eſſent, nondum adimpleta. Qua de re S. Auguſt. Ep. 23. ad Bonif. Ep. ita ſcribit: *Nempe ſæpe ita loquimur, ut Paſcha propinquantem dicamus craſtinam, vel perendinam Domini Paſſionem, cum ille ante tam multos annos paſſus ſit, nec omnino niſi ſemel illa paſſio facta ſit. Nempe ipſo die Dominico decimus; hodie Dominus reſurrexit; cum ex quo ſurrexit, tot anni tranſierunt. Cur nemo tam ineptus eſt, ut nos ita loquentes arguat eſſe mentitos; niſi quia iſtos dies ſecundum illorum, quibus hæc geſta ſunt, ſimilitudinem nuncupamus, ut dicatur ipſe dies qui non eſt ipſe, ſed revolutione temporis ſimilis ejus: & dicatur illo die fieri, propter Sacramenti celebrationem, quod non illo die, ſed jam olim factum eſt? nonne ſemel immolatus eſt Chriſtus in ſeipſo, & tamen in Sacramento non ſolum per omnes Paſchæ ſolemnitates, ſed omni die populis immolatur: nec utique mentitur, qui interrogatus reſponderit immolari. Hæc S. Auguſtinus, in quotidianis Miſſæ Sacrificiis Chriſtum incruente immolari affirmans. Et certe non diſſentiant hæc in parte Eccleſiæ Proteſtantiæ à Catholica, dum eodem modo Adventum Domini, Paſſionem, Reſurrectionem, ac Feſta Pentecoſtalia concelebrant, ut eorum Conacionalia aperte produnt.*

37. Aliam reſponſionem, in idem tamen redeuntem, ibi adhibet Author egregius; Eccleſiam nimirum ea quandoque à Deo poſtulare, de quibus certiffima eſt, vel quorum jam eſt poſſeſſione donata, ut vehementer deſiderium, ardentiffimumque amorem præſtiti jam à Deo beneficii offendant, cujus appendices ab eo precatur. Id quod exemplo Eccleſiæ Græcæ in Liturgia poſt verba Chriſti, quibus Euchariftia conſecratur, preces fundentis, ut *Deus faciat panem pretioſum Cor-*

pus Chriſti ſui, confirmat. Ex quibus omnibus, Ritus precandi pro Defunctis in obſeſſione allati, à nota irrationabilis cæremoniæ plene juſtificatur.

38. Secunda petra ſcandali Proteſtantiſtis eſt, aſperſio aquæ benediſtæ ſuper cadavera mortuorum, aut eorum tumbas fieri ſolita; eo quod credamus per aſperſionem hujusmodi, ſeu per virtutem aquæ precibus Eccleſiæ benediſtæ Fidelibus defunctis impetrari locum refrigerii, lucis, & pacis; è ſepulchris vero, & cæmeteriis omnem infeſtationem malignorum ſpirituum procul abigi.

39. Sed aquæ luſtralis benediſtionem, ejuſque ad dæmones pelleados vim, alioſque effectus nos ex Apoſtolica Traditione credere lib. V. Tit. 38. demonſtrabimus. Quid de ea habeat Clemens, ſeu alius Auctor Conſtitutionum Apoſtolicarum lib. 8. c. 29. huc interim opponimus: *De aqua autem & oleo — conſtituo ego Matthæus, ut benedicat Episcopus aquam aut oleum. Sin vero non adſit, benedicat Presbyter præſente Diacono. Quando autem adſit Episcopus, aſſiſtant Presbyter & Diaconus. Hunc vero in modum dicat: Domine Sabaoth, Deus virtutum, Creator aquarum, miſericors, & hominum ſtudioſe, qui dediſti aquam ad potum, & expurgationem, — & nunc per Chriſtum ſanctifica hanc aquam — nomine illius, qui obtulit, & da vim effectricem ſanctitatis, morborumque expultricem, Demonum fugatricem, omnium infidiarum proſtigatricem, per Chriſtum Spem noſtram. Non tamen diſtinetur ritum trinæ aſperſionis vel turificationis non eſſe æque antiquum, ac alios enumeratos; nulla enim mentio ſit trinæ turificationis, uti nec aſperſionis aquæ luſtralis in Rituali Ratholdi, quod ſub finem Sæculi IX. ſcriptum credit Menardus, indicium, hos Ritus eſſe recentioris inſtituti, aut ſaltem in Eccleſia, ad cuius uſum hoc Sacramentarium erat ſcriptum, tunc nondum fuiſſe receptos.*

Ri-

Rituale Romanum unius tantum aſperſionis, & turificationis meminit. Scitur enim nihil adeo varium olim fuiſſe pro

varietate Eccleſiarum, quam Rituum ac precum ſimilium uſus.

TITULUS XXX.

De Decimis, Primitiis, & Oblationibus.

1. **I**nter bona temporalia, quibus in primitiva Eccleſia alebantur Alta-riſ ſancti Miniſtri, principem locum tenebant decimæ, primitiæ, & oblationes Fidelium, de quibus præſens agit Titulus. Cum enim lege naturali onus alendorum ſacrorum Miniſtrorum ſibi incumbere noſſent primi Chriſtiani, eamque legem à Chriſto diſertis verbis legerent confirmatam, utpote qui Apoſtoliſ Matth. 10. v. 10. aperte ſuaſit: *Nolite poſſidere aurum, neque argentum, neque duas tunicas, &c. rationem ſubdens: Dignus eſt enim operarius cibo ſuo; atque Luca 10. v. 7. illos juſſit manere in eadem domo edentes, & bibentes, quæ apud illos ſunt; eo quod dignus ſit operarius mercede ſua: ſimulque viderent, populum Judaicum ex mandato Dei, Miniſtros legis Moſaicæ deputatos decimarum, primitiarum, ſpontaneisque oblationibus aliuiſſe, facile in id quoque erant inclinabiles, & inclinati, ut ſimili economia Miniſtros Evangelii, qui, omnibus terrenis negotiis poſtpoſitis, in hoc ſolum eſſent intenti, ut ſpiritualia ipliſ ſeminarent, de condigno ſuſtenterent; nimirum per decimas, primitias, & oblationes communi eorum Gazaphylacio factas. De quibus præſenti Titulo notas hiſtoricas damus.*

§. I.

De Decimis.

1. **Q**uamvis præſtatio alimentorum facris Miniſtris debita ſit jure naturali, & hinc præceptum de ſolvendis

Decimis in Lege Moſaica ſub hoc reſpectu fuerit morale, à Chriſto minime abrogatum, quin LL. mox citatis confirmatum; nihilominus, in quantum hæc præſtatio alligata fuerat ad decimam partem frugum, nullatenus morale fuit, ſed judicialis, neque à Chriſto ad novi Teſtamenti Miniſtros perductum.

Hæc ſententia eſt S. Thomæ 2. 2. q. 87. a. 1. in (-) ubi ait: *Sic ergo patet, quod ad ſolutionem decimarum homines tenentur, partim quidem jure naturali, partim etiam ex inſtitutione Eccleſiæ; quæ tamen, penſatis opportunitatibus temporum, & perſonarum, poſſet aliam partem determinare ſolvendam.* Quæ Doctõris Angelici conſenſu unanimi Theologorum & Recentiorum Canonistarum calculo probatur, & ubique gentium recepta eſt, exploſa quorundam antiquorum Canonistarum opinione, qui volebant populum Chriſtianum ad ſpecificam ac determinatam decimarum ſolutionem, non minus quam populum Judaicum præcepto divino, nulla conſuetudine abolendo, obligari, uti habet Cl. Van Eſpen. Juris Eccl. univ. p. 2. Tit. 33. c. 1. N. 4. & patebit ex eo, quod Adverſarii nullum locum ex novo Teſtamento adducere valeant, qui legem Decimarum Moſaicarum ſeu materialium ad Chriſtianos extendat; confirmarique poſſet, quod juxta dicenda, Decimæ in naſcente Eccleſia non videntur fuiſſe in uſu, minus in præcepto, nec poſtremis hiſce Sæculis ubique vigeant.

3. Non videtur ullo poſitivo teſtimonio adſtrui poſſe, Fideles, durantibus Impe-

Imperatorum persecutionibus, seu per tria priora Saecula positivo aliquo Ecclesiae præcepto adstrictis fuisse ad perfolvendum Clero decimas materiales, seu decimam partem suorum frugum, &c. Quin contrarium ex autoritate Actuum Apostolorum, Patrumque illorum Saeculorum adstrui potest.

Prima pars ex silentio generali tum Scripturæ, tum Authorum illius ævi clarescit quæ insuper suadetur:

Probando secundam. In actis enim Apostolorum c. 4. legimus, Fideles, quibus abundantior erat substantia, initio nascentis Ecclesiae, non tantum Ministros Ecclesiae, verum etiam egentes confratres saeculares ex ejus dividendæ pretio per dispensationem Apostolorum, aliorumve aluisse, aut saltem largis elemosynis, à Ministris deputatis collectis, eorundem necessitatibus succurrisse. Sic enim legimus Actor. 4. v. 34. Neque enim quisquam egens erat inter illos: quotquot enim possessores agrorum, aut domorum erant, vendentes asserebant pretia eorum, quæ vendebant. Et ponebant ante pedes Apostolorum. Dividebantur autem singulis, prout cuique opus erat. Et cap. 11. v. 29. & 30. Discipuli autem (Antiochiæ commorantes) prout quisque habebat, proposuerunt singuli in ministerium mittere habitantibus in Iudæa fratribus: quod & fecerunt, mittentes ad Seniores per manus Barnabæ, & Sauli. Qui posterior modus succurrendi necessitatibus Ministrorum & pauperum Fidelium per elemosynas abundantium longe distinctus à decimis, primitiis, & oblationibus, de quibus præsentis Titulo commentationes historicas instituiimus, videtur perseverasse usque ad tempora Constantini M. uti patebit legenti Titulum V. huius Libri de Præbendis: quamvis ibidem non negaverimus, etiam ante hunc Imperatorem Ecclesiam prædiis, fundisque stabilibus à Fidelibus subinde dotatam fuisse, primitiasque, & obla-

tiones ad altare jam his sæculis in communi usu fuisse infra simus probaturi. Ibidem relata confirmari possunt ex Sancto Cypriano Saeculi III. Patre, qui lib. de unit. Eccl. ait: *At nunc de Patrimonio nec decimas damus*, Et ep. 65. ad Clerum & populum Furnitanorum ostendere volens Sacerdotes per saecularia negotia ab officio Altaris non esse abstrahendos, atque propterea in Veteri Lege assignatas fuisse decimas de fructibus terrarum, quæ aliis Tribubus erant assignatæ, subiungit: *Quæ nunc ratio & forma in Clero tenetur, ut qui in Ecclesia Domini ordinatione clerica promoventur, in nullo ab administratione divina avocentur, nec molestis ac negotiis secularibus alligentur: sed in honore sportulantium fratrum, tanquam decimas ex fructu accipientes ab altari & Sacrificiis non recedant: sed die ac nocte caelestibus rebus & spiritu aliis ferviant*. Hæc enim palam supponunt, tempore Cypriani sportulas vicem decimarum subisse. Postquam nimirum crescente in dies numero Fidelium, & Episcopis & Fidelibus in mentem venisset, expeditius fore, consultisque, ut fundi ipsi retinerentur, uti perennes elemosynarum fontes deinceps futuri.

4. Hæc sportula, seu collecta Saeculo II. in extraordinarias, & in ordinarias auctoritate Episcoporum erant partita.

Extraordinaria, urgente nova quadam necessitate, ab Episcopis indicebantur, à Fidelibus nihilominus spontanea caritate perfolvendæ; puta, si quando ab infidelibus redimenda erat potestas congregandæ in religiosas synaxes christianæ multitudinis, &c. De quibus eos redarguit ab eorum communique jam separatis infelix Tertullianus lib. de Jejunio adv. Pſych. & de fuga in persecut. sed immérito.

Ordinaria à Fidelibus quolibet mense, aut quolibet etiam die dominico in gazophylacium, arcam, corbonam, aut

con-

concham, (cujus curam & rationes probati quidam Seniores gerebant) dum divinis interessent, pro virili mittebantur. Unde circa Saeculi II. medium affirmat S. Justinus Martyr, Fideles omnes ruris, urbisque convenisse quolibet dominico die ad solemne sacrum: quo expleto pro suæ quisque substantiæ & pietatis modo conferebat in ararium quoddam sacrum, unde Pastor in pauperes & ægros, viudas & orphanos, hospites & peregrinos erogaret. *Qui copiosiores sunt, inquit, & volunt, pro arbitrio quisque suo, quod visum est, contribuant; & quod ita colligitur, apud Præpositum deponitur: atque inde optulatur pupillis & viduis, & his, qui propter morbum, & aliam ob causam egent*. Et Tertullianus: *Præsident probati quinque Seniores, honorem istum non pretio, sed testimonio adepti; neque enim pretio ulla res Dei constat; etiamsi quod arce genus est, non de oneraria summa quasi redemptæ religionis congregat. Medicam unusquisque sibi mensura die, sed cum velit, & si modo possit, apponit; nam nemo compellitur, sed sponte confert*. Quibus ex locis duo notanda veniunt, quorum primum est, Corbonas quidem illas auctoritate Episcoporum fuisse erectas, Fidelesque ad elargiendas elemosynas exhortatos, ad harum tamen certam quotam, sive portionem neminem fuisse compulsam, aut, quemadmodum postea ad decimas, obligatum. Secundum, nullam his in locis fieri mentionem pecuniæ ex corbona in Clerum distribuendæ; cum tamen ex Cypriano supra relato in aprico sit, eos sportulantium fratrum catalogo fuisse adscriptos: ex quo apparet, eos pauperum nomine ab his Authoribus fuisse comprehensos, atque ut tales ab Ecclesia ex his gazophylaciis, ex prædiis, vel etiam ex licito artificio, aut negotiatione, quorum meminerunt Scriptores, & Concilia horum Saeculorum apud Thomam, p. 3. lib. 1. c. 3. ac denique ex oblationibus

ad altare hæc ætate jam fieri solitis, ut infra videbitur, fuisse alios.

5. Patres nihilominus horum Saeculorum Fideles ad decimas Clero elargiendas subinde exhortati sunt.

Id fecit Irenæus lib. 4. cap. 34. sed fuisse illud exequitur Origenes hom. 11. in Num. ubi ait: Quomodo ergo abundat iustitia nostra plusquam Scribarum & Phariseorum, si illi de fructibus terræ suæ gustare non audent, priusquam primitias Sacerdotibus non offerant, & Levitis decima separentur: & ego nihil horum faciens fructibus terræ ita abutor, ut Sacerdo nesciat, Levites ignoret, divinum altare non sentiat?

6. Reddita sub Constantino Imperatore Ecclesiae pace, quod Saeculi IV. initio accidit, frequentiores Patrum ad decimas Sacris Ministris perfolvendas, legitimum exhortationes; nullis tamen adhuc Legibus hoc & sequenti Saeculo videntur fuisse sancitæ.

Ad decimas in Ecclesia Græca populum excitabat S. Joannes Chrysost. hom. 1. in ep. ad Ephesios dicens: Nam quid Judæi non faciebant? decimas, & rursum decimas præbebant Orphanis, Viduis, Proselytis: hic aut ille dat decimas: quanto hoc est plenum probro & dedecore, si quod apud Judæos non habebatur in admiratione, hoc apud Christianos factum est admirabile? Si tunc erat periculum decimas non relinquere, cogita quantum nunc sit? Inter Latinos vero Patres S. Hieronymus in commentariis ad Malachiam c. 3. quia decimas & primitias Levitis populus non reddebat, se ipsum dicit Dominus fraudem sustinere; ———— cur non in Ministris suis ipse decimas accipiat, & si non datur, parte sua ipse privetur? Idem urget S. August. in enarrat. in Psal. 146. dicens decimas vis? decimas exime, quamquam parum sit; dictum est enim, quia Pharisæi decimas dabant, jejunio bis in Sabbato, decimas de omnium, quæ possi-

deo.

deo. Et quid ait Dominus? Nisi abundaverit iustitia vestra plus quam Scribarum, & Phariseorum, non intrabitis in Regnum cœlorum. Similia repetit S. Pater, itemque S. Hieronym. aliis in locis. Quibus concinit Julianus Pomerius de vita contemplat. L. 1. c. 21. ubi invehitur in Pastores sui amantes, gregis immemores, dicens: Lac & lanas ovium Christi, oblationes quotidianas, ac decimas Fidelium gaudentes accipimus, & curam pascentium gregum, à quibus perverso ordine volumus pasci, deponimus. Ex quibus auctoritatibus, sicut etiam variis decimarum, etiam Monachis his sæculis perfolutarum, exemplis, discimus, & Patres exhortatos fuisse Fideles ad elargiendas in usum Cleri ac pauperum decimas, & has ab ipsis jamjam in hunc finem hinc inde parcius, largiusque perfolvi solitas.

Quod autem isthæ disciplina hęc sæculis nulla Lege, nullove Canone sancita, ac stabilita fuerit, ex relatis Patrum exhortationibus satis colligitur. Præfertim ex illa S. Chryostomi à nobis mox relata: ubi ait, elargitionem decimarum ab uno vel altero subinde factam in oculis aliorum esse aliquid mirabile. In quem locum Lupus Tom. 4. Scholiorum in Can. pag. 195. ait: Ex quo vides decimas tunc fuisse dumtaxat voluntarias; eas quippe non unusquisque, sed hic dumtaxat aut ille dabat, eratque opus admiratione dignum. Nec obstat sermo S. Augustini adscriptus de reddendis decimis, qui non tantum exhortationem ad offerendas decimas continet, sed & rigidum præceptum non obscure supponit. Nam 3. dum ait: Decimæ enim ex debito requiruntur, & qui eas dare noluerit, res alienas invasit. Hunc enim sermonem S. Augustino esse suppositum Eruditorum jam noscitur universitas. Neque propositionem nostram convellit Constitutio Apostolicarum auctoritas, quæ lib. 7. c. 30. præscribit: Dabis Sacerdotibus omnes primitias tor-

cularis & aræ, vindemiæ & messis, bovum, atque ovium. Dabis omnem decimam pupillo, & viduæ, & pauperi, & profelyto. Has enim constitutiones Apostolus suppositas, & Sæculo V. adhuc fere ignotas probavimus lib. 1. tit. 2. c. 2. §. 2. quamvis ibi adverterimus, eas disciplinam 4. primorum Sæculorum majori ex parte referre, cum ex illa ab Authore conflata sint, qui etiam ex more apud Christianos his Sæculis vigente, quantum ad primitias, & oblationes, & hinc inde quantum ad decimas, præsentem constitutionem procedisse videtur.

7. Sæculo VI. igitur in Latina Ecclesia decimarum usus, qui Sæculo V. ob Patrum ad eas in usum Cleri, Pauperum, ac miserabilium Personarum elargiendas, frequentes exhortationes jam multis in locis invaluit, atque fortassis in una vel altera Dicecesi præceptus fuit, Legibus Canonice passim sanciri cepit.

Hanc propositionem ita limitamus, quod Concilia hujus Sæculi decimarum onus Fidelibus imponentia passim ad consuetudines, & quidem antiquas, provocent, quodque eruditi, qui S. Augustino Epist. N. præced. relata, in qua decimæ supponuntur præceptæ, abjudicant, eam Cæsareo Arelateni, qui sub finem Sæculi V. floruit, tribuendam putent. Itaque Matifonense Concilium II. A. 585. celebratum primum creditur fuisse, quod decimas materiales, seu decimam frugum partem sacris Ministris à Fidelibus perfolvi discretis verbis præcepit, dum Can. 5. ait: Nunc autem paulatim prævaricatores Legum Christiani penes omnes ostenduntur, dum ea, quæ divinitus sancta sunt, adimplere negligunt. Unde statimus ac decernimus, ut mos antiquus à Fidelibus reparetur, & decimas Ecclesiasticis famulantibus ceremoniis populus pauperum, aut in captivorum redemptionem prærogantes, suis orationibus pacem populo ac salutem impetrent. Si quis autem

autem

autem contumax nostris statutis saluberrimis fuerit, à membris Ecclesiæ omni tempore separetur. Decimas formales, seu congrua Clericis stipendia lege divina præcepta edicit præsens Concilium; materiales in hunc finem Fidelibus, consuetudine jam aliunde consecratis, præcipit. Post hoc vero decretum plurimi in Ecclesia Latina emanarunt Canones eandem decimarum solutionem urgentes & præcipientes. Sic in Capitulari Caroli M. A. 801. c. 6. decernitur: *Ut unusquisque Sacerdos cunctos sibi pertinentes erudiat, ut sciant qualiter decimas totius facultatis Ecclesiæ divinis debite offerant.* Admodum vero notandum est, quod c. 7. ibidem adjungitur: *Ut & ipsi Sacerdotes populi suscipiant decimas, & nomina eorum, quicumque dederint, scripta habeant, & secundum auctoritatem Canonice coram testibus dividant, & ad ornamentum Ecclesiæ primam eligant partem: secundam autem ad usum pauperum vel peregrinorum per eorum manus misericorditer cum omni humilitate dispensent: tertiam vero sibi partem ipsis soli Sacerdotes reservent.* Concinit Concilium Turonense A. 813. celebratum, cujus Canone 16. decernitur: *Ut decimæ, quæ singulis dabuntur Ecclesiis per consilia Episcoporum à Presbyteris ad usum Ecclesiæ & pauperum summa diligentia dispensentur.* Imo, quod amplius est, ab eo tempore, non tantum Episcopi, sed & Imperatores & Principes populam ad solvendas decimas constrinxerunt; ut patet ex libro 2. Capitularium cap. 39. ex Capit. Wormatiensi sub Ludovico Pio A. 829. edito, tit. 1. c. 6. Plures quoque Canones decimas Clero à Laicis Fideliter pendendas præcipientes in suum Decretum Sæculo XII. retulit Gratianus 16. q. 1. & q. 7. ac alibi.

8. Apud Græcos Sæculo VI. Jus decimandi consuetudine Clericis fuit stabilitum, cui tamen intercessere Imperatoris sanctiones, ex quibus etiam natum

Tom. II.

videtur, quod decimæ in hac Ecclesia in desuetudinem abiverint, alia pensione Clericis substituta.

Prima Pars constat ex L. 39. cod. de Episc. & Cleric. ubi dicitur: *Non oportet Episcopos, aut Clericos cogere quosquam ad fructus offerendos, aut angarias dandas, aut alio modo vexare, aut excommunicare, aut anathematizare, aut denegare communionem, aut idcirco non baptizare. Quamvis usus ista obtinuerit. Transgressor cadit ab Ecclesia, & administratione ipsius, & dat 10. libras.*

Quantum ad 2. p. quamvis in laudata constitutione expressa habeatur limitatio, quod Constantinopoli & in ejus territorio solum obineat. Hæc vero, verba sunt ejus, *obtinent in sola Imperatrice (Civitate) & territorio ejus, & locis ad eor, qui à Patriarcha ordinantur, pertinentibus, aut ad ordinatos ab his Episcopis.* Atque à Photio in Nomo-Canone Sæculo IX. observetur, ei constitutioni locum non esse, nisi Constantinopoli & Metropoli, quæ ei subjiciuntur, nihilominus decimas in Orientali Ecclesia occasione hujus in desuetudinem subinde abivisse Sæculo XII. & XIII. testantur Innocentius III. cap. 32. h. t. & Honorius III. cap. 11. de transact. ubi in additamento, capitulo ex ejus constitutione à Romanis Correctoribus facto, legitur: *Licet Episcopi Græcorum nec percipere decimas — consueverunt.* Et confirmari potest ex eo, quod Nov. 4. & 43. Justiniani certa fuerint constituta tributa pro Sacerdotum alimentis, taxeturque hujus tributi summa Sæculo XI. in Bulla aurea Isaaci Comneni, è qua taxatione apparet, hoc tributum vices decimarum facile supplere potuisse.

9. Decimæ Sæculo IX. in Ecclesia Latina in necessitates Cleri, Fabricæ, & Pauperum erant distribuendæ.

Propositio hæc extra dubitationem aleam posita est N. 7. hujus Tituli. Ex ea vero apparet, pauperes adhuc Sæculo IX. verò

P

ha-

habuisse in redituum Ecclesiasticorum portionem notabiliorē. Hæc tamen disciplina hoc jam Sæculo non ubique viguit, ut infra N. 11. videbimus.

10. Sequentibus sæculis, dum Clerus à vita communi magis semper magisque recederet, fabricique Ecclesiarum sui fundi ad conservanda facta recta assignarentur, pauperumque portio determinata non amplius à Clero dispensaretur, (hoc lib. tit. 5. N. 14.) etiam decimæ in jus solorum Parochorum per modum Canonice portionis transferunt, invaluitque axioma juris, quod Parochi habeant fundatam intentionem in jure ad percipiendas decimas; quæ disciplina in præsentem usque diem perseverat.

Hanc propositionem probant fere omnia capitula hujus Tituli ab Alexandro III. & Innocentio III. qui Sæculo XII. & XIII. Romanam gubernarunt Ecclesiam, majori ex parte edita, quæ Pastoribus immediatis jus decimandi contra quoscumque, etiam ipsos Episcopos, proregunt. Summarium cap. 26. rem totam conficiet, utpote quod veteris discipline abrogationem, & recentioris œconomiam hæc nitide exprimit: *Sine deductione, iniquis, feminis, & sumptuum debent dominus, & colonus decimam solvere, & non cui voluerint Ecclesia vel pauperibus, sed Ecclesia cui debentur; nec ab hoc excusantur propter malitiam Clericorum.* Caput illud editum fuit ab Innocentio III. cui suffragatur jus novissimum Trid. Concilii, in cujus Sess. 25. de Ref. c. 12. edicitur: *Non sunt ferendi, qui variis artibus decimas Ecclesie convenientes subtrahere moliantur: aut qui ab aliis solvendas temere occupant, & in rem suam vertunt, eum decimarum solutio debita sit Deo; & qui eas dare noluerint, aut dantes impediunt, res alienas invadunt. Præcipit igitur S. Synodus omnibus cujuscumque gradus & conditionis sint, ad quos decimarum solutio spectat, ut eas, ad quas de jure tenentur, imposterum Cathedrali, aut quibuscumque aliis Ecclesiis vel Personis, quibus legitime debentur, integre persolvant.*

11. Hæc disciplina introducta, Episcopi ipsi & Abbates decimas fundorum obstrictorum Parochis solis dare cogebantur.

Cum A. 813. ad Synodum Cabilonensem II. delata essent querelæ, quod quidam Episcopi & Abbates decimas non finerent dari Ecclesiis, ubi illorum coloni Missas audiunt, decrevit sacer Conventus Can. 19. *Ut Episcopi & Abbates de agris & vineis, quæ ad suum & fratrum stipendium habent, decimas ad Ecclesias deferri faciant: familia vero ibi decimas, ubi infantes eorum baptizantur, & ubi per totum anni curriculum Missas audiunt.* Quod autem solis Parochis private etiam ad Seniores, seu, ut modo loquimur, Capellanos, tum jam deberentur decimæ, ex Concilio Metensi A. 888. celebrato manifestum sit, utpote in quo Canone 2. statuitur: *Ut deinceps nemo Seniorum de Ecclesia sua accipiat de decimis aliquam portionem, sed solummodo Sacerdos, qui eo loco servit, ubi antiquitus decimæ fuerant consecratæ, ipse eas cum integritate accipiat in sui sustentationem, & ad luminari concinnanda, & Basilicæ ædificia, vestimenta quoque sacerdotalia, & cetera utensilia suo ministerio, congrua obtinenda.* Qui ea, quæ in Titulum V. hujus Libri de præbendis annotavimus attenta mente pervolverit, non mirabitur, Sæculo IX. tam diversa circa distributionem decimarum decerni, ut nimirum nunc Parochus, Clerus, fabrica, & pauperes jus in eas habere dicantur, nunc Parochus, excluso Clero, pauperibus tribui jubeantur, ad Ecclesiæ tamen fabricam, sacramque suppellectilem etiam applicanda. Ibi siquidem monstravimus Sæculo IX. Beneficia curata quantum ad jus percipiendi proventus intra limites determi-

mi-

minatæ Parochiæ à dispositione Episcoporum cœpisse subtrahi, atque multis in locis stabiliri, ita ut Parochiani, qui prioribus Sæculis similes proventus ad Episcopos destinarent, pro rata Clero, pauperibus, atque Ecclesiarum fabricis applicandos, eos Presbyteris, qui sibi Sacramenta ministrabant, nec jam ad libitum, quemadmodum prioribus Sæculis, ab Episcopis erant amovibiles, conferrent; subinde cum onere partiendi eos in pauperes, atque Ecclesiæ fabricam, aut cooperantem Clerum, subinde vero (id quod sequentibus Sæculis stabilitum est) ipsis solis, velut Canoniam portionem, persuetudos. Cum ergo decimæ principaliorem proventuum Beneficiorum Curatorum partem his Sæculis constituerint, non mirum, quod eorum naturam, quantum ad relatum œconomiam, fuerint secuta.

12. Sæculo IX. variis Titulis decimæ ipsæ ad Laicos devolutæ sunt.

Hos ordine referemus. Non autem loquimur hic de decimis profanis, quas Principes aut nobiles ab iis exigebant, quibus terras suas, præcipue incultas in emphyteusim dabant ea conditione, ut certa pars fructuum ab emphyteutis solveretur dominis directis, quæ pars fructuum subinde decima vocata fuit; cum census iste omni ex parte consideratus mere profanus sit. Neque de Nonis, quas hoc Sæculo quidam Laici spontanea liberalitate ultra decimas debitas solvebant Ecclesiis, cum hæc à Laicis in præjudicium Ecclesiarum vel ex hoc solo Titulo usurpari nequiverint. Neque de Nonis & decimis illis, quas illi Laici debitas solvebant Ecclesiis, quarum prædia ac latifundia miseris illis temporibus vi invaserant, aut à Regibus Francorum beneficiario jure obtinuerant eo fine, ut sacra contra irruentes undique Saracenos, Normannos, aliosque Barbaros Ecclesiastico adjuti nervo efficacius tuerentur; cum eo in casu non ipsi decimas perce-

perint, sed ex massa proventuum Ecclesiasticorum usurpata, aut donata decimam partem Ecclesiis justissime restituerint. Sed de iis decimis, quæ à primis & sequentibus Sæculis sacris Ministris à Fidelibus vel sponte vel precepto Ecclesiastico largiebantur intuitu Ministerii Ecclesiastici; quarum Laicos, nî autoritas Ecclesiastica accedat, esse omnino incapaces, neque eas ulla præscriptione aut longi temporis possessione sibi vendicare posse, uno quasi consensu tradunt Canonistæ, idque multorum textuum Juris Canonici autoritate.

13. Cum Sæculo IX. Prædia Ecclesiastica plurima in manibus Laicorum hærent, priori jam Sæculo partim vi occupata, partim à Majoribus domus in Galliis, dum bella intestina omnia sus deque ibidem verterent, ea lege concessa, ut nonæ decimæque Clero exinde solverentur; hujus vero obligationis facile obliviscerentur, hæc violenta occupatio, vel regia concessio una ex præcipuis causis fuit, quod decimæ hoc Titulo Clero debite apud ipsos remanerent.

Leges æquissimas Caroli M. & Ludovici pii Capitalibus promulgatas, quibus facitur: *Ut qui Ecclesiarum Beneficia habent, noniam & decimam ex eis Ecclesiæ, cujus res sunt, donent;* Cap. Car. M. l. 1. cap. 136. eodem Sæculo IX. à pluribus Magnatibus, aliisque Secularibus Beneficiariis fuisse floccipensas, testantur innumeræ querelæ ab Episcopis, & Conciliis eapropter ad eorum Sacerdotes directæ. Et quidem cum Patres Suesionensis II. Concilii viderent spem omnem præterclusam recipiendi è manibus Laicorum prædia Ecclesiastica, id saltem flagitarunt, ne decimis nonisque suis Ecclesiæ frustrarentur: *Ut ex possessionibus, quæ Ecclesiastica certis iudiciis comprobantur, nec plene propter varias necessitates possunt æstivari, saltem nonæ ac decimæ tribuantur.* Can. 9. A. 853. Concilium Valentinum III. A. 855. eadem

P 2

dem

dem preces iteravit, convenienter Principum edictis: *Sicut edictis Principum iustum est.* Can. 10. Verum Episcopi Rheimensis, & Rothomagensis Provinciarum ad Concilium Carilicacum adunati A. 858. liberius querelas suas effudere can. 7. scriptique ad Ludovicum Germaniæ Regem literis testificati sunt Carolum Martellum sacrilegæ hujus usurpationis auctorem fuisse: à Pipino ejus filio congregatam fuisse Synodum Liptinensem: ibi eum restituisse quidquid tum quidem in potestate habuit: cum agros vero fundosque omnes reintegrare Ecclesiæ non posset propter bella, quæ tum flagrabant cum Gaifaro Aquitaniæ Principe, adductos ab eo fuisse Episcopos, ut ea Beneficia precarii nomine concederent militibus, decimas, nonasque, & reparacionem expensa persoluturis, donec tempus se daret occasio totius implende restitutionis. Alia Concilia idipsum urgentia vide apud Thomass. p. 3. lib. 1. can. 8.

14. Cum vero jam à Sæculo VIII. & sequentibus Laici non tantum prædia Ecclesiarum, sed multas insuper Ecclesias occupassent, quarum proventus ipsi tenerent, Vicario, qui ob modicam pensionem spiritualia populis ministraret, constituto; hinc originaliter quoque factum est, ut decimæ harum Parochiarum Pastoribus alias legitimis collatæ, ipsis cederent.

Vide que diximus lib. 1. tit. 28. N. 4. de officio Vicarii. Distinguendas vero apprimè vult Thomass. L. cit. c. 11. Decimas, quæ ex rapinis Laicorum Sæculo præsertim X. & XI. quibus sibi non tantum prædia Ecclesiarum, & Monasteriorum, sed ipsas quoque Ecclesias sacrilege vendicantur, ad ipsos ceu pingue corollarium pervenerunt; ab illis, quæ ex similibus prædiis, vel Ecclesiis à Carolo Martello, ejusque Successoribus Vallis, Patriæ tam profanæ quam sacræ descendendæ gratia, collatis, iisdem ob-

venerunt. His enim à Romanis Pontificibus atque Episcopis Sæculo XI. & XII. minime repetitas, bene vero priores, multis argumentis contendit Thomassinus L. cit. c. 11. contra Marcam in can. 7. Conc. Clarom. Quorum præcipua sunt, quod similia prædia lapsu 300. fere annorum ab hereditariis Laicorum vix jam dignosci potuissent. Quod Concilia Suesfionense, & Liptinense, quæ supra retulimus, Bonifacius Papæ Legatus, Zacharias ipse Papa assensu tandem fuerint rerum Ecclesiæ usurpationi post tempora Caroli Martelli. Quod in sola Gallia ævo Martelli & posterorum res Ecclesiæ Militibus sunt transcriptæ; at Concilia Melfense & Romanum, aliaque Sæculi XI. & XII. expilatas ejusmodi res Ecclesiæ in Italia, ac in reliquo Occidente reperirint. Quod denique sub Carolo Martello & Pipino Commendæ maxime militares excitatæ fuerint in Abbatibus: at prædones aliarum decimarum in Abbatibus grassari non potuerint præ virum tenuitate, & consequenter solas invaserint Parochiales Ecclesias cum decimis suis.

15. Simoniam & incontinentiam labes, quæ Clerum Sæculo X. & XI. pene omnem deturparat, latam quoque malevolis Laicis viam aperuit decimas Ecclesiasticas invadendi.

Calamitatem horum Sæculorum adumbravimus lib. 1. Tit. 6. in dissert. de investituris. Ubi vidimus Episcopos & Abbates sub hasta venditas fuisse hominibus sordidis plerumque & luxuriosis, quorum exemplo inferior Clerus animatus non erubuit eadem via intrare in beneficia inferiora, eaque libidinum monstris contaminare. Cum itaque in simoniaciis his provisionibus promovendis Nobiles Laici, Avilicique non parum profua, qua pollebant apud Imperatorem, aliove Principes, gratia, conferrent, Episcopi vero de re sua esse putarent Patronos iniquitatis regratificandi, Beneficia Ecclesiastica, Ecclesias ipsas, ac inde depen-

dependentes decimas, vel Titulo Commendæ, vel Titulo feudi iisdem contulere; quæ subinde ipsi quoque Laici ad exemplum Cleri æquali vel majori pretio coemebant, atque ad familiam suam transferebant. Ut late enarrant tristitia illorum sæculorum monumenta.

16. Decimas has à Laicis his viis occupatas Ecclesiæ Sæculo XI. & XII. vindicare magnopere adlaborarunt Romani Pontifices, alique inferiores Præfules.

Quantum ad Gallias in Concilio Biteriensi A. 1031. prohibiti sunt Nobiles, qui Feudos sibi veluti quosdam pepererant ex Ecclesiis Parochialibus, ne Parochos tyrannica potestate opprimerent, neve illos injussu Episcoporum suo arbitrati intruderent, vel destituerent. Can. 21. & 22. Ibidem in Concilio Rheimensi, cui Leo IX. præerat A. 1049. vetitum est: *Ne quis Laicorum Ecclesiasticum Ministerium vel Altaria teneret, nec Episcoporum quivis consentiret.* In Concilio Tolofano An. 1053. can. 8. *Nemo Laicorum Abbatiam Monachorum, vel Clericorum Archidiaconatum, neque Præposituram vel honorem Presbyterii, neque ullos honores ad jus prædictum pertinentes, aut suis usibus retinere; & si fecerit, excommunicationi subiacet.* Et can. 11. *Item de Ecclesiis in alodiis Laicorum constitutis, ut tertia pars decimarum cum primitiis & Presbyterio & ceteris in potestate Presbyteri ad servitium ipsius Ecclesie sub Episcopi, vel Clericorum ditione permaneant.* Sic equidem de rebus suis cum raptoribus Laicis transigere cogebatur Clerus miseranda illa tempestate. Surrexit tandem acerrimus ille libertatis Ecclesiasticæ Vindex Gregorius VII. qui universim prohibuit, ne Laici aut invaderent, aut retinerent Decimas. Canonem 10. Concilii Romani à se celebrati huc transcribimus; ita vero sonat: *Decimas, quas in usum pietatis concessas esse Canonica auctoritas demonstrat, à Laicis possideri Apostolica aucto-*

ritate prohibemus. Sive enim ab Episcopis, vel Regibus, vel quibuslibet personis eas acceperint, nisi eas Ecclesia reddiderint, sciant se sacrilegii crimen committere, & æternæ damnationis periculum incurrere. Idem Pontifex lib. 9. ep. 3. laudibus extulit Regem Angliæ, qui Laicos compulset ad Decimarum restitutionem, inquit: *Laicis Decimas, quas detinebant, etiam juramento dimittere compulsi.* Ex quibus apparet, malum hoc tum per totum fere Occidentem serpsisse. Gregorii zelum in revindicandis Clero Decimis imitati sunt ejus Successores Urbanus II. Callistus II. plurimaque variarum Nationum Concilia usque ad Concilium Lateranense III. A. 1179. celebratum. At at eos parum proficere monitionibus, excommunicationibusque suis ex eodem Concilii can. 14. colligitur, utpote quo Laici adhuc prohibentur decimas in alios Laicos transferre. Id tamen fatendum, & ante & post hoc Concilium plures Decimarum detentores periculo animarum suarum tactos eas restituisse, sed plerumque Monasteriis; Pontificesque eorum saluti consultos veteres Decimas iisdem relaxasse, modo à novis usurpandis continerent; unde Decimæ Monasteriorum, & infeudatæ prodierunt, de quibus jam.

17. Hæ Decimarum de manibus Laicorum vindiciæ causa una fuerunt, cur his Sæculis plures Parochiales Ecclesiæ cum Decimis suis Monachis concessæ fuerint.

Dixi in propositione, causa una fuerunt; indubitatissimum siquidem est, & Romanos Pontifices, & Episcopos persæpe Parochiales Ecclesias Regularibus commendasse, ut Ecclesiis potissimum confluerent, uti apparet ex ep. 18. Leonis IX. & ex can. 6. Concilii Pictaviensis An. 1078. celebrati, in quo legitur: *Ut Abbates, Monachi, Canonici Ecclesias, quas nunquam habuerunt, non emant, nec alio modo sibi vendant, nisi*

nisi consentiente Episcopo, in cuius fuerint Diocesi. In illis vero, quas hactenus absque calumnia habuerunt, redditus Beneficiaque obtineant. Presbyter tamen de cura animarum, & de Christianitatis ministerio Episcopo respondeat. Ex hoc Canone apparet Monasteria hoc Sæculo consensu Episcoporum Parochiales Ecclesias obtinere potuisse, & de facto obtinuisse; insuper eas à Laicis infalutatis Diocesanis una cum decimis frequentius emisse, vel alia via sibi vendicasse. Cum enim post tot ac tantas Pontificum, aliorumque Præsulum admonitiones veritatis & iustitiæ sol illucere cœpisset cæcis illis ac facriligis Christi Patrimoniis prædatoribus; exarsere tandem etiam illi ad abstergendum à se tantum dedecus, atque ad reddendas Ecclesias, decimasque usurpatas. Sed quoniam, inquit Thomasi L. cit. c. 10. cum Regno collapsa fuerat & Ecclesiæ disciplina, Nobiles illi nescio quo Cleri fastidio, qui non ita forsitan moratus tum esset, ut par erat, nec ea, qua olim sanctimonia morum resplenderet, Monachis maluere, quam Episcopis, vel Parochis eas restituere Ecclesias & decimas, quas retineri jam ulterius à se posse desperabant. Nonnulli pure & citra fordes ulla restituerunt, alii pecuniæ quid ante extuderunt, quam optimam sibi prædam sinerent extorqueri. Pastoribus Ecclesiæ non ea erat tum vel autoritas vel potestas, ut sibi potius, quod suum erat, cogere restitui; ideo & necessario acquirere, ut Monachis potius cederent res Ecclesiæ, quam diutius à Laicis profanarentur. Non multo post tamen subit animus, quanta ea iactura Cleri posthac foret, si pleræque Parochias & decimas Monachi obtinissent. Eo compulsi sunt Patres Concilii Pictaviensis supra laudati, & consilium mox aliorum Conciliorum, ut consentirent, ne impostero Monachi Ecclesias Parochiales, earumque decimas vel acciperent, vel redimerent, nisi con-

sentiente Episcopo, qui non ante assentiretur, quam profiterentur Monachi his Ecclesiis Parochiam à se vel Vicarium præstitutum iri, qui in procurando animarum regimine Episcopo subesset. Sed de hac translatione Ecclesiarum, decimarumque ad Monasteria, unde tot jurgia Clerum regularem inter & secularem exarserunt, alibi fortassis prolixius.

18. Quamquam impossibilitatem evendi decimas è manibus singulorum usurpatorum, præsertim eas, quibus diuturno tempore jamjam potitui fuissent, Romanorum Pontificum longanimitatem eo perduxerit, ut Laicis decimas ante Concilium Lateranense III. sub Alexandro III. ad finem Sæculi XII. vel saltem ante Lateranense IV. sub initium Sæculi XIII. celebrata possessas, per modum feudi (id est, sub certis obligationibus Ecclesiæ præstandis) ulterius fruedas permitteret; hæc tamen indulgentia non est sola origo decimarum feudaliū, sed altius, atque à positivis concessionibus sunt repetende.

Rem acu videntur tetigisse, quibus persuasum fuit, ceptas esse eas vel à privatis invadi, vel à Regibus donari à temporibus Caroli Martelli, & Posterorum ejus, non sine obsequio aliquo Ecclesiis præstando, & intacto penes eas jure postliminii; Episcopos denique ipsos illis investisse Laicos, aut affectu privato indulgentes, aut milites, defensoresque Ecclesiæ parantes, ut essent militum canoni ad tuitionem Ecclesiæ parati, & ad Episcopos in exercitum Regum deducendos, cingendosque expediti. Nam ex antedictis certum est, Decimas Laicis à Regibus Gallie concessas, atque à Laicis in Gallia, Italia, Anglia, & toto fere Occidente fuisse occupatas, itemque non nisi egerime, neque omnes Ecclesiæ restitutas; quas providam postea indulgentiam Romanorum Pontificum post Innocentium III. condonasse, ut deserta tandem aliquando earum restitutione obsequi saltem aliquid à Laicis his præstaretur,

retur; & præsidio essent Ecclesiæ, qui ejus jam tuto fruerentur feudis, eorum clare exhibet œconomia, veteres decimas, seu illas, quæ ante dicta Concilia ad Laicos quomodocumque pervenerunt, dissimulans, dum novarum usurpationem severissime ad nostra usque tempora prohibet. Episcopos vero his Sæculis plures Diocesum suarum decimas Laicis concessisse, & subinde ex non sat nobili sine perhibet Can. 2. 16. q. 7. Gregorio VII. à Gratiano tributus, in quo habetur: *Quidam Episcoporum non Sacerdotibus propriæ Diocesis decimas, atque Christianorum oblationes, sed potius Laicalibus personis conferunt, militum delicet, sive servitorum, vel quod gravius est, etiam consanguineis.* Legendi etiam hac de re sunt S. Fulbertus ep. 20. S. Petrus Damiani L. 1. ep. 10. cum aliis à Thomasi L. cit. relatis. Ipsi Pontifices Romani Regibus Hispaniæ, aliisque Principibus jus decimarum ob servitia Ecclesiæ præstita vel præstanda concessere.

19. Decimas de jure communi ex possessis fundis non tantum dare tenentur omnes Laici, etiam Principes & Reges, verum etiam Monachi, quibus tamen ob eorum paupertatem privilegia exemptionis à decimis solvendis pridem data fuere.

Primum partem unanimi consensu docent Canonistæ, quamvis huic oneri à Principibus hinc inde variis Titulis præscriptum sit.

Secunda habetur cap. 4. h. t. ubi Pontifex scribit, monendos & urgendos Monachos, ut decimas de terris cultis, in quibus olim domus constructæ fuerant, Ecclesiæ cum ea integritate persolvant, quæ priusquam in eadem Parochia morarentur, solebant persolvi. Et jam pridem dixit S. Hieronymus ep. 1. apud Grat. 16. q. 1. c. 6. *Alia causa est Monachorum, alia Clericorum. Clerici persolvunt oves, ego pastor: illi de altario vivunt, mihi quasi infructuosa arbori se-*

curis ponitur ad radicem, si munus ad altare non desero.

Tertiam partem suadet ipsa privilegia tum in corpore Juris, tum in Bullario Romano reperibilia, quæ hic longum esset referre; id solum annotasse sufficit, quod sub nomine Paschalis II. refert Grat. 16. q. 1. c. 47. ubi legitur: *Decimas à populo Sacerdotibus ac Levitis esse reddendas, Divina Legis sanxiti auctoritate. Cæterum à Monachis sive Clericis communiter viventibus, nulla ratio finit, ut milites, aut Episcopi, aut personæ qualibet decimas de laboribus, seu nutrimentis propriis extorquere debeant.* Cæterum in multis Diocesium exolevit determinata illa decima partis frugum datio, sustentationi Parochorum applicanda, illisque ex aliis fundis de Canonica portione providetur; quod aperte innuit decimas materiales nequaquam, bene vero honestam Cleri sustentationem à Laicis præstandam, esse Juris Divini.

§. II.

De Primitiis, & Oblationibus.

20. **C**um primis Ecclesiæ Sæculis quemadmodum decimæ, ita & primitiæ frugum Clero ad exemplum Fideiium veteris Testamentis, à Fidelibus novi Testamenti spontaneæ ad exhortationem Pastorum, quemadmodum cæteræ oblationes, offerrentur; nec subsequentiis Sæculis, saltem in Decretalibus leguntur præcepta, sicut præcepta leguntur decimæ; fataque, quæ decimis mediis Sæculis acciderunt, quæ homines profani Ecclesias & Altaria Dei invaderent, etiam primitias tetigerunt, ubi ea in usu fuerunt, non est cur speciale commentationem de iis instituamus. Ad oblationes igitur convertimur, quæ specialem hoc in Titulo merentur attentionem. Secernendæ vero sunt oblationes Altari deputatæ ab oblationibus aliis tapetum, au-

laorum, auri, argentique, extra Altare Episcopis, Ecclesie Ministris, vel ipsis Ecclesiis à Magnatibus præsertim offerri solitis, atque ab oblationibus pecuniarum, seu collectis tam ordinariis, quam extraordinariis, de quibus supra h. t. N. 4. egimus. De solis enim prioribus notas historicas dabimus.

21. Ut populus ad ipsius incrementi Sacrificii oblationem se concurrere amplius ostenderet, atque una cum Sacerdote Sacrificium offerret; vetustissimus in Ecclesia Christianorum mos fuit, ut qui ad Missarum solemniam conveniebant, suam unumquique partem Sacrificii offerret.

Hunc ritum circa Sæculi III. medium jam in usu fuisse non obscure colligitur ex S. Cypriano libro de operibus & elemosyna, ubi ait: *Locupes & dives es, & dominicum celebrare credis, quæ in dominicum sine sacrificio venis, quæ partem de sacrificio, quod pauper obtulit, sumis.* Quæ verba Cypriani expendens vir eruditus Nicolaus Rigaltius scribit: *Sacrificia dicit elemosynas in usus Fideium collatas. Inter elemosynas erant panes per Eucharistiam sacrandi. De panibus autem istis quandoque dives parvus & sterilis, hoc est, qui nihil contulerat in elemosynam, sumebat Eucharistiam. Quod pudendum ait Cyprianus.*

22. Ad Altare vero solum panis & vinum offerri debuit, quæ à Sacerdotibus consecrata communicantibus postea distribuabantur.

Concilium Carthaginense III. A. 395. celebratum decernit: *Ut in Sacramentis corporis & sanguinis Domini nihil amplius offeratur, quam ipse Dominus tradidit, hoc est, panis & vinum aque mixtum.* Item Ordo Romanus post tempora S. Gregorii conscriptus: *Transit Sacerdos ad suscipiendas oblationes. Interim Cantores cantant offertorium cum versibus, & populus dat oblationes suas, id est, panem & vinum, & offerunt cum*

fanonibus candidis, primo masculi, deinde femine. Fanones hic accipi pro panis oblongo ad offerendas, recipiendasque oblationes notat Mabillonius Tom. 2. Musæi Italici pag. 47. Has vero oblationes consecratas communicantibus fuisse distributas ex auctoritate S. Cypriani præcedenti allata constat, atque ex dicendis in apicem deducetur. Ex canone autem Patres Carthaginensi suspicari licet, Christianos Sæculi IV. ad Altare quædam obtulisse, quæ eo non pertinebant. Et revera Sæculo VII. in quibusdam Ecclesiis invaluerat consuetudo, ut uvæ ad Altare offerrentur, eaque cum speciebus consecratis populo distribuarentur; id quod ne impostum fiat, prohibuit Synodus Trullana can. 28. Videntur autem nonnulli ex pravo canonis 3. vulgo Apostolorum intellectu existimasse uvas, seu botrum uvarum integrum posse consecrari. Sic enim sonat: *Si quis Episcopus vel Presbyter præter Domini de sacrificio ordinationem alia quædam ad Altare attulerit; mel, vel lac, vel pro vino ficeram, vel confecta, vel aves, vel aliqua animalia, vel legumina, præter ordinationem deponatur, præterquam nova legumina (apud Græcos præterquam novas spicas & uvas) tempore opportuno. Ne liceat autem aliquid aliud ad Altare offerre, quam oleum ad luminare, & incensum tempore S. Oblationis. Et can. 4. Omnis autem alius fructus domum mitatur, primitiis Episcopo & Presbyteris. Quorum Canonum hæc est summa, etiam juxta Græcorum commentarios, inquit Van Espen in tract. hist. Canonico p. 3. c. 3. §. 4. Ne quid aliud quidpiam in Sacrificio incrementum ad Altare offeratur præter panem & vinum ab ipso Christo institutum. Permittit vero Canon novas spicas vel uvas tempore opportuno, id est, cum maturæ fuerint, offerri in Altari, eo quod ex spica & uva fiat materia Eucharistiæ, nullatenus vero consecrandas, sed tantum benedicendas, & ut explicavit*

Con-

Concilium Trullanum, & nos infra videbimus; sicut & oblationem olei & thuris ex fine assignato.

23. Hæ oblationes prioribus Sæculis, quo frequentiores erant communionibus Fidelium, etiam crebrescebant, eaque Pastores animarum magna religione urgebant.

Cum sub finem Sæculi VI. deprehendissent Patres Concilii Matifconensis II. Christianos nonnullos ad Missarum solemniam accedere, nullam admoventes hostiam, decreverunt can. 4. *Ut in omnibus Dominicis diebus altaris oblatio ab omnibus viris & mulieribus offeratur tam panis, quam vini, ut per has oblationes peccatorum suorum fascibus caereant, & cum Abel, vel cæteris iuste offerentibus promerantur esse confortes.*

24. Oblationum panis & vini à Fidelibus in Ecclesia Latina inter Missarum solemniam frequentatarum usque ad Sæculum XII. habemus vestigia, post quod in desuetudinem videntur abivisse, substituta, quæ nunc in usu est, pecuniaria oblatio.

Pro Sæculo VII. disertissime affirmat Joannes Diaconus Eucharistiam consecrari solitam ex panibus ipsis, quos privati obtulissent. *Matrona quedam (inquit in vita S. Greg. lib. 2. c. 42.) B. Gregorio per stationes publicas Missarum solemniam celebranti solitas oblationes obtulerat. — Panem, quem propriis manibus me scisse cognoveram, tu Corpus dominicum perbibebas.* Et Sæculo IX. Concilium Nannetense can. 9. Presbytero mandat: *Ut quæ de oblationibus, quæ offeruntur à populo, consecrationi supersunt, partes incisas habeat in vase nitido, quas post Missam illis distribuat, qui non communicantur.* Accedit ordo Romanus post S. Gregorium editus, cuius locum supra retulimus. Quin & nonnulla, quæ etiam nunc hodie existant in Missali, orationes secreta, quæ olim dicebantur super oblata, hunc modum evi-

Tom. II.

denter supponunt; ac præ cæteris oratio secreta dicenda Dominica V. post Pentecosten, in his verbis expressa: *Propitiare Domine supplicationibus nostris; & has oblationes famularum famularumque tuarum benignus assume: ut quod singuli obtulerunt ad honorem, singulis proficiat ad salutem.*

Quo præsertim tempore populus deserit panem & vinum in Missa offerre, incertum est. Ab Honorio Augustodunensi, qui ad initium Sæculi XIII. floruit, traditum est, olim oblata à Fidelibus farina, ex ea Presbyteros confecisse panes, quos consecrarent, & communicantibus impertirent, eoque etiam tum more Græcos uti. Addit porro, augescere Fidelium turba, & decreverunt pietate offerri cæpisse denarios, qui pauperibus erogarentur, vel in impensis Sacrificii. Gemma animæ L. 1. c. 58. Monet tamen Christianus Lupus, quod postquam denarii oblati in usum Sacerdotum cedere ceperunt, *Hinc ob vitam populi de Cleri avaritia & nimis proventibus calumniam defecerit paulatim etiam denariorum oblatio, contracta fere ad solam Missam in exequiis defunctorum.* Et pergit: *Accedens Ecclesiarum, Altarium in eadem etiam Ecclesia, Sacerdotum, plurimum quotidie in eodem quoque altari Missarum multiplicatio istam contractionem strenue adjuvit. Dum vero sensim oblatio inter Missarum solemniam pene cessabat, atque in Missis privatis oblatio parum nota esset, tunc qui pro se specialiter tanquam offerente Missam celebrari & orari volebat, id oblato denario à Sacerdote postulabat; atque hinc ille denarius, quem hodie honorarium aut stipendium Missæ vocamus, inquit Van Espen p. 2. Tit. 5. c. 5. Quando horum stipendiorum oblationes ceperunt, incertum est. Mabillonius in præf. ad Sæculum III. Benedicte. videtur id fieri ceptum Sæculo VIII. saltem in Missis privatis, non tamen ubique passim ante Sæculum XII.*

Q

25.

25. Panes per octo Sæcula conficiendæ Eucharistiæ destinati à Laicis erant confecti, adeoque plerumque usuales seu fermentati, itaque integri, sed parvæ molis, ac nitidissime preparati.

Quantum ad formam hujus panis ejusque præparationem Concilium Tolet. XVI. A. 693. celebratum ingerit limpidissimam nobis ideam. Damnatur enim in illo eorum consuetudo Presbyterorum, qui ad altare non consecrabant nisi portionculam, & crustulum rotundum panis alicujus communis & usitati. Can. 6. eum usum à Græcis, ut apparet, profectum, apud quos etiam nunc viget, convellunt Toletani Patres ex eo, quod Evangelici codices, & Paulina ipsæ epistolæ confirmant disertis verbis panem integrum à Christo consecratum fuisse, & ita Apostolis distributum. Ex quo id ab illis concluditur, Ecclesiam huic exemplo & divinæ formæ obsequentem offerre debere panes integros, diligentissime paratos, & elaboratos ad Sacrificium; sed ita tenues, ut vel hinc astimari possit, eo cibo non carnem, sed mentem pasci, nec corporales, sed spirituales delicias degustari. Panes vero hos his Sæculis adhuc consecrassè Laicos ex dictis N. 24. constat, eoque fuisse fermentatos plausibilis est opinio, ut statim videbimus.

26. Sæculo IX. oblata Eucharistiæ conficiendæ destinata jam à Presbyteris, vel eorum subordinatis Clericis conficiebantur, & probabilissime ex azynis.

Id adstruit Theodulphus in suo Capitulari c. 5. & 6. inquit: *Panes, quos Deo in sacrificio offeritis, aut à vobis ipsis, aut à vestris pueris coram vobis vitæ & studiose fiant. Et diligenter observentur, ut panis & vinum & aqua, sine quibus Missæ nequeunt celebrari, mundissime ac studiose tractentur, & nihil in his vile, nihil non probatum inveniantur.*

— *Faming, Missam Sacerdote celebrante, nequaquam ad altare accedant, sed locis suis stent, & ibi Sacerdos ea-*

rum oblationes accipiat. Ex quo Theodulphi Capitulari intelligis, jam Eucharistiæ destinatos amplius non fuisse panes, qui à Laicis offerrebantur, sed alendis egenis: ad Sacrificium vero adhibitos panes illos nitidiores, quos Clericorum saltem suorum manibus mundissimos fieri Presbyteri curabant, inquit Thomass. L. cit. c. 14. subdens: *Si, ut non paucis, nec indoctis visum est, consecrata est olim Eucharistiæ ex panibus fermentatis in Ecclesiis Latinis, quando consecrabantur panes ipsi, quos Laici domo sua allatos offerrebant; & rursus si eo usu destitutum non est, nisi paucis ante Sæculis, quam hinc Græci ansam aucuparentur invidiæ Latinis faciendæ: ea mutatio discipline non injuria imputari poterit ei cause, quam perstrinxit Theodulphus. Cum enim incessisset novus amor, & nova cura nitore & munditiei panum consecrandorum, unde & eis elaborandis præpositi sunt Presbyteri, simillimum veri est, tum capisse Presbyteros conficere & offerre nitidiusculos, candidiores, & mundiores panes bos infermentatos. Qui teste, Honorio Augustodunensi in gemma animæ supra N. 24. citata, jam hostiis nostris erant similes; ait enim: *Ideo imago Domini cum literis in hoc pane exprimitur, quia & in denario imago & nomen Imperatoris scribitur, & per hunc panem imago Dei in nobis reparatur, & nomen nostrum in libro vitæ notatur.**

27. Non omnes panes, qui prioribus Ecclesiæ Sæculis à Fidelibus ad altare offerrebantur, à Sacerdotibus consecrabantur, sed tot solum, quot communicantibus videbantur sufficere, cæteris solum benedictis, ac post Missarum solemniam Fidelibus, qui non communicarunt, distributis, qui Eulogias dicebantur, unde ortum habet panis benedictus.

Luculentissimum hanc in rem est canon 9. Concilii Nannetensis, quod Sæculo IX. dicitur celebratum: in eo siquidem sancitur: *Ut de oblationibus, que*

esse-

offeruntur à populo, & consecrationi superant, vel certe de suis Presbyter convenienter partes incisas habeat in vase nitido, ut post Missarum solemniam, qui communicare non fuerint rati, eulogias omni die Dominico & in diebus festis exinde accipiant. Apud Reginon. lib. 1. c. 1. N. 61. Qui ibidem collectam huic benedictioni destinam subjicit. Unde liquet fuisse tum adhuc Ecclesias, ubi consecrarentur aliqui ex iis panibus, quos populus obtulisset: sed non minus dilucidum est, in hoc canone secerni oblationes & panes à populo oblatos, fierique Eucharistiæ ex oblationibus, non ex panibus. Ratio in promptu est, quod oblationes jam usu repentissimo dicerentur modici illi, & candidiusculi panes, ac infermentati, qui ad Eucharistiæ conficiendum, & ex quibus tamen, si quæ residua essent, ut & ex panibus, panis benedictus fiebat. Quæ disciplina apud Græcos æque vigeat, teste Theophilo Alexandrino Episcopo ep. can. ad Ammonem, quam refert Balsamon. Quod idem de vino statuitur in Capitulari Hincmari apud Reginonem lib. 1. c. 1. N. 72. 73. ubi legitur: *Si plus de vino voluerit (Presbyter) in buticula vel canna, aut plures oblatas, aut ante Missam, aut post Missam Presbytero, vel Ministro illius tribuat, unde populus in elemosyna, & benedictione illius Eulogias accipiat, vel Presbyter supplementum aliquod habeat.* Et Nicolaus Patriarcha Constantinopolitana sub imperio Alexii Comneni, seu Sæculo XI. ad interrogationem sibi factam: *An oporteat eos, qui à sancta donatione (hoc est, communionem) sunt prohibiti, comedere exaltatas oblationes?* (hoc est, Eulogias) respondit: *Invenimus in vita S. Theodori Siceotæ eos fuisse prohibitos.* Unde Concilium Trullanum supra N. 22. laudatum, dum uvas ad altare oblatas incurrenti oblationis Sacrificio conjungi, seu consecrari vetat, subjicit: *Tamquam primitias autem uvæ allatio-*

nem exilimantes, Sacerdotes eam seorsim benedictis, petentibus impartiri ad fructum datoris gratiarum actionem, &c. Similes frugum ac sigillatim utarum benedictiones exstant tam in recentioribus, quam vetustioribus Græcorum & Latinorum Ritualibus. Et quidem in Sacramentario S. Gregorii in festo Xlxi exstat benedictio uvæ, quæ ita terminatur: *Per quem hæc omnia, &c.* ubi illud & cætera includit ea, quæ hodie in Missa sequuntur: *Semper bona creas, sanctificas, vivificas, benedixisti, præstas nobis.* Nam ut advertit Cardinalis Bona lib. 2. rer. Liturg. c. 14. immediate ante hæc verba, si novæ fruges, aut quælibet alia humanis usibus servientia benedicenda erant, ante altare olim collocari solebant, & hic à Sacerdote benedici: & terminata benedictione, solita clausula *per Christum Dominum nostrum*, sequentem addebant orationem: *Per quem hæc omnia creas, &c.* Quæ tunc non tam ad Corpus & Sanguinem Christi, quam ad res benedictas referebantur, quæ Deus continuo conservando creat. Sed successu temporis repetente Fidelium fervore, hæc, ne Missa prolixior esset, ab ea sejunctæ fuerunt; manente interim oratione, quæ dum hodie super solas species consecratas profertur, vix intelligitur, imo ut sensum habeat convenientem, mirum in modum torqueri debet: quod & in multis aliis in Missa occurrentibus accidisset, & hodie obsecraturam magnam parere sapius monet Cardinalis Bona. Ex his autem apparet, quam canus fit similitum benedictionum in utraque Ecclesia usus, & quam venerandis fundamentis innixus, ut proin irrefragabilissime à Protestantibus irrideatur. Hic incidenter notandum in can. 3. Apostolorum N. 22. h. t. relato prohiberi oblationem lactis & mellis super Altare: quo non obstante in Ecclesiæ Latinae mox obtinuit, & quidem ad finem Sæculi IV. offendi semel in anno, dum nempe Catechumeni initia-

Q 2

ban-

bantur, lac & mel, quod solemniter benedictum dabatur Catechumenis degustandum, ut habet Can. 4. Concilii Carthaginensis IV.

28. Oblationes, præcipue illæ panis & vini ad Altare à Fidelibus offerri solitæ, tessera erant communionis Fidelium; ita quidem, ut qui exortes essent participationis Corporis Christi, sive vivi, sive Defuncti, eorum oblationes, vel pro ipsiis ab aliis factæ non reciperentur.

Concilium Carthaginense IV. mox relatum Can. 95. fancit: *Oblationes dissidentium Fratrum neque in Gazophylacio (minus in Altario) recipiantur. Eorum, qui pauperes opprimunt, dona à Sacerdotibus refusanda. Et ante hoc Concilium Liberius Papa dona à Constantio Imp. hæretico oblata, & à Custode templi S. Petri incaute suscepta, magna inde ejecit constantia, ut scribit Athanasius in ep. ad solitarios. Quantum ad defunctos Aurelianense Concilium II. Can. 15.*

TITULUS XXXI.

De Regularibus & Transcendentibus ad Religionem.

1. **E**A est præsentis argumenti de Regularibus (si nomen illud in tota sua latitudine sumatur, ita ut non solum Monachos, & Mendicantes, verum etiam Clericos, & atque Canonicos Regulares, eorumque disciplinam, dependentiam ab Ordinariis, exemptionem ab eorum Jurisdictione, Privilegia, &c. comprehendat) vastitas, ut si pro merito tractari hoc loco deberet, Titulus præsens sua mole reliquum tractatum historicum in præsentem Librum si non excederet, facile æquaret. Quare duplici œconomia procedendum existimavi, primo ut ea, quæ de Regularibus tractanda sunt historice, compendio, quantum fieri potest, exhibeam. Secundo, ut illa in tres Titulos distribuam, & ut 35. hujus Libri

ait: *Oblationes Defunctorum, qui in aliquo crimine fuerunt interempti, recipi debere censemus, si tamen non ipsi sibi mortem probentur propriis manibus intulisse.* Plures in hanc rem Canones cumulari possent, si opellæ ratio hoc pareretur. Hoc finaliter ex Thomassino notandum, nec oblationes tantum & hostias Fidelium ad Altare fuisse admittas, sed & eorum nomina omnium recitata, quorum oblationes susceptæ fuissent: hæcque fuisse diptycha, seu monumenta solemnia, quæ publice prælegebantur inter Missarum solemnia ex ambona post susceptas oblationes, non ante; nam, ut scribit Innocentius I. Papa Ep. 1. c. 3. *Quam superfluum sit, & ipse recognoscis, ut ejus hostiam necdum Deo offeras, ejus ante nomen infusus. Prius ergo oblationes sunt commendandæ, & tunc eorum nomina, quorum sunt oblationes, edicenda, ut inter sacra mysteria nominentur, &c.*

Titulo de Statu Monachorum & Canonicorum Regularium inscripto, de Clericis, Canonicisque Regularibus, ac Ordinibus militaribus, Monachorumque cum eis connexione; Titulo item 33. Libri V. Decretalium de Privilegiis prænotato, de Regularium subjectione, exemptione, privilegiis; in præsentem vero de solis Monachis & Mendicantibus, & quidem solum quantum ad eorum originem, & domesticam disciplinam tractatum insitutum, Statumque sanctissimum, atque Ecclesie Dei utilissimum contra calumnias atque Protestantium, zolique dentem unius vel alterius Orthodoxi defendam.

De

exemplo Monachismo efficaciter præseriat.

De Monachorum Origine, & Varietate.

2. **Q**UAMquam Viri eruditi ultro fateantur Eliam, Eliseum cum Prophetis veteris Testamenti, Joanneque Baptista exemplar luculentissimum exhibuisse earum virtutum, in quibus sese posteriores Monachi præcipue exercent, unde & nomen sortiti sunt, abstractionis nimirum à negotiis secularibus, orationis prolixioris, contemplationisque rerum divinarum, corporearumque austeritatum; minime tamen assentuntur iis, qui eos faciem Monachis antiquis vel modernis similem prorsus exhibuisse operoso, sed non sat felici conatu contendunt; multo minus iis, qui status Monachorum epocham ante diluivium collocant.

Ut Monachos in his consequaris, ait Thomass. de V. & N. Eccl. discipl. p. 1. lib. 3. c. 12. N. 11. opus est præterea regula, congregatione, speciali veste, statu ab aliis discrepante & notabili, exercitiis officisque ad certas horas alligatis & sui semper simillimis, scholis, colonis; nec id usquam nisi post Antonium invenies. Nec meo quidem tenui judicio Ecclesia opus habet, Monachos in veteri Testamento, vel prorsus in Legge naturæ querere, ut statum Monachorum veterum & præsentium contra impetus hæreticorum efficaciter tueatur. Cum sponsus ejus Salvator noster ea in Evangelio suo eidem tela reliquerit, quibus nullo negotio eorum hominum calumniæ progulari possunt.

3. Neque primi Christiani, de quibus Actuum 4. à v. 32. legitur: *Multitudinis autem Credentium erat cor unum, & anima una, nec quisquam eorum, que possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illi omnia communia, &c.* erant Monachi nostris similes, quamquam suo

Cassianum collat. 18. c. 5. Cenobitarum disciplinam ex allata autoritate ab Apollolorum predicatione derivantem, atque usque ad Pauli & Antonii tempora perducentem vel ex hoc solo cum aliis resellit Thomass. 1. cit. N. 10. quod eidem non possint solida suppetere argumenta, quibus conficeret, primos Ecclesie Hierosolymitane Fideles cum patrimonis etiam conjuga repadiasse, que tamen repudiatio animam Monachismi efficit.

Secunda propositionis pars ex se ipsa elucet: nemo enim non videt Monachos ex sui institutione velle imitari primitias illas Christianorum incendo Societatem, cui ex institutione debet esse cor unum, & anima una, cuique omnia sint communia, cui princeps cura perseverare in oratione, questum Regni Cælorum temporalibus lucris præferre, &c.

4. Christus in Evangelio Monachorum vitam delineavit, atque consuluit. Propositio hæc infra magis enucleabitur, dum criminationes Protestantium retundemus. Hic interim contendimus, eum paupertatem non tantum essentialem, seu illam spiritus, que consistit in abstractione voluntatis ab omni alligatione ad res temporales possessas, esseque ad assequendam Christianam perfectionem absolute necessaria; verum etiam materialem, seu abdicationem omnis proprietatis, tanquam ad eam consequendam valde utilem commendasse; exemplo quidem suo à nativitate in stabulo, usque ad mortem in Crucis patibulo; verbo vero Matth. 19. v. 21. dum adulescenti eum sequendi cupido ait: *Si vis perfectus esse, vade, vende, que habes, & da pauperibus;* item dum v. 23. occasionem hominis hujus ad terebrantem substantiam oppido alligati pericula divitiarum exponit, dicens: *Amen dico vobis, quia dives difficile intrabit in Regnum Cælo-*